

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра загальної і соціальної психології та соціології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи та
рекрутації

доц. Єремик Ю.В.

Протокол № _____ від 19.02. 2020 р.

ПРОГРАМА

Вибіркової навчальної дисципліни
ПОЛІТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ
підготовки бакалавра заочної форми навчання
на базі молодшого спеціаліста
спеціальності 053 «Психологія»
освітньо-професійної програми «Психологія»

Луцьк - 2020

Програма навчальної дисципліни «Політична психологія» підготовки бакалавра, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія», за освітньо-професійною програмою «Психологія»

Розробник: Федотова Т.В., доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної і соціальної психології та соціології

Рецензент: Кульчицька А.В., доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогічної та вікової психології

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри загальної і соціальної психології та соціології

протокол № 8 від 22 січня 2020 р.

Завідувач кафедри: (Лазорко О.В.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету психології та соціології

протокол №5 від 5 лютого 2020 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (Іванашко О.Є.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

© Федотова Т.В., 2020 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма дисципліни для студентів заочної форми підготовки бакалавра на базі молодшого спеціаліста, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія», за освітньою програмою «Психологія» подана у таблиці 1.

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання на базі молодшого спеціаліста	05 Соціальні та поведінкові науки, 053 – Психологія, Психологія, Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів <u>150/5</u>		Рік навчання – <u>III рік</u>
		Семестр – <u>VI-ий</u>
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції – <u>12 год.</u>
		Практичні (семінарські) <u>12 год.</u>
		Лабораторні – <u>10 год.</u>
		Індивідуальні – <u>0 год.</u>
Самостійна робота – <u>98 год.</u>		
Консультації – <u>18 год.</u>		
Форма контролю: залік		

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Програма навчальної дисципліни «Політична психологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра заочної форми навчання на базі молодшого спеціаліста спеціальності «Психологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни в цілому є політика як особливий вид людської діяльності, що має свою структуру, суб'єкта та спонукальні сили. Центральним елементом складно організованого предмету політичної психології виступає суб'єкт політичної діяльності: окремі індивіди (політики/виборці), малі та великі соціальні групи, а також стихійні маси.

Міждисциплінарні зв'язки: політологія, правознавство, соціологія, демографія, загальна психологія, соціальна психологія, етнопсихологія.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

1. Політична психологія як наука.
2. Особистість та групи в політиці.

Мета та завдання навчальної дисципліни:

Метою викладання навчальної дисципліни «Політична психологія» є формування та розвиток у студентів системного психологічного мислення та комплексу спеціальних знань у галузі політичної психології: загального уявлення про предмет політичної психології, напрямки та галузі, методи тощо; явища взаємовпливу політичних та психологічних процесів, співвідношення свідомого і неусвідомлюваного в політичній поведінці соціальних груп та особистості; закономірності сприймання політичної влади та формування політичного іміджу.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Політична психологія» є теоретична та практична підготовка студентів із таких питань:

- системи уявлень щодо специфіки політичної психології як науки (її предмета та завдань, зв'язку з іншими науками, кола методологічних проблем, історії формування політичної культури);
- базових елементів психологічного аналізу політичних процесів;
- розуміння специфіки сучасної політичної психології, її основних проблем;
- сутності та особливостей методів політико-психологічного дослідження; методів впливу та їх специфіки в політичній психології;
- становлення та стану прикладної політичної психології в Україні, методів та прийомів втручання в політику, ролі психолога в політиці.

3. КОМПЕТЕНТНОСТІ:

Основним результатом навчання є знання та розуміння студентами предметної області політичної психології, здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності.

Загальні компетентності:

- ✓ знання та розуміння предметної області та особливостей діяльності політичного психолога (ЗК2);
- ✓ навички застосування інформаційних та комунікативних технологій в політичному житті суспільства (ЗК3);
- ✓ здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК10).

Спеціальні компетентності:

- ✓ здатність оперувати понятійно-категоріального апарату політичної психології (СК1);
- ✓ здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел (СК4);
- ✓ здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження (СК6);

✓ здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації (СК7).

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни для студентів заочної форми підготовки бакалавра на базі молодшого спеціаліста, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія», за освітньою програмою «Психологія» представлений у таблиці 2.

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ	Лаб.	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль 1. Політична психологія як наука						
Тема 1. Методологія політичної психології		2	-	2	-	4
Тема 2. Основні поняття та феномени політичної психології		-	2	-	20	4
Тема 3. Історія становлення політичної психології		2	-	-	10	2
Разом за змістовим модулем 1	40	4	2	2	30	4
Змістовий модуль 2. Особистість та групи в політиці						
Тема 4. Особистість в політиці		2	-	2	8	2
Тема 5. Політична психологія лідерства		2	-	2	20	4
Тема 6. Малі групи в політиці		-	2	-	10	2
Тема 7. Психологія політичних організацій, рухів та партій		-	2	-	10	2
Тема 8. Участь великих організованих груп в політиці		-	4	2	10	2
Тема 9. Великі неорганізовані групи в політичних процесах		-	2	2	10	2
Разом за змістовим модулем 2	110	8	10	8	68	14
Усього годин	150	12	12	10	98	18

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Таблиця 3

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Тема 2. Основні поняття та феномени політичної психології 1.Політична свідомість та самосвідомість 2.Колективне без свідоме в політиці. 3.Політична культура та політичні установки і стереотипи. 4.Політична поведінка.	20

2	<p>Тема 3. Історія становлення політичної психології</p> <p>1. Етапи становлення політичної психології:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зародження політико-психологічних ідей. - політичні ідеї епохи Відродження та Просвітництва. - політична психологія XIX століття. - політична психологія XX століття - сучасна політична психологія 	10
3	<p>Тема 4. Особистість в політиці</p> <p>1. Політична соціалізація особистості.</p> <p>2. Сім'я і школа як основні агенти політичної соціалізації.</p> <p>3. Формування в процесі соціалізації уявлень про владу на основі влади батьків і вчителів.</p> <p>4. Політичне мислення дітей і підлітків. Дослідження Ж. Піаже і Н. Колберга. Вплив ідеологічних штампів на політичне мислення дитини.</p> <p>5. Політична участь та позиція громадянина.</p>	8
4	<p>Тема 5. Політична психологія лідерства</p> <p>1. Специфіка розуміння явища лідерства в політичній психології.</p> <p>2. Схема аналізу особистості політичного лідера.</p> <p>3. «Я-концепція» політичного лідера, її основні складові та її значення для політичної боротьби. Проблема самооцінки політичного лідера.</p> <p>4. Мотивація політичного лідерства. Основні типи прагнень, які визначають політичну поведінку лідера: прагнення до влади; до контролю над подіями і людьми; потреба у досягненнях; прагнення до афіліації.</p> <p>5. Формування іміджу політичного лідера.</p>	20
5	<p>Тема 6. Малі групи в політиці</p> <p>1. Група як суб'єкт політики.</p> <p>2. Особливості малих груп в політиці.</p> <p>3. Формування малих груп в політиці.</p>	10
6	<p>Тема 7. Психологія політичних організацій, рухів та партій</p> <p>1. Психологія організацій.</p> <p>2. Психологія політичних рухів та партій.</p>	10
7	<p>Тема 8. Участь великих організованих груп в політиці</p> <p>1. Психологія політичних еліт.</p> <p>2. Національно-етнічні групи в політиці.</p> <p>3. Соціальні класи в політиці</p>	10
8	<p>Тема 9. Великі неорганізовані групи в політичних процесах</p> <p>1. Вивчення масових політичних процесів у XIX і XX столітті.</p> <p>2. Співвідношення раціонального та ірраціонального в політичних процесах. Значення несвідомого у визначенні політичної поведінки великих мас та політичної еліти.</p> <p>3. Характеристика основних психологічних теорій, які пояснювали роль несвідомого в масових політичних процесах. “Злочинний натовп” Сігеле, “психологія натовпу” Г. Лебона і розвиток його ідей в концепції З. Фрейда.</p> <p>4. Концепція колективного несвідомого К. Г. Юнга. Поняття архетипу та його вплив на ментальність. Проблема</p>	10

	взаємовідносин індивіда і держави. Розвиток ідей Юнга в роботах В.Одайника. 5.Вивчення колективного несвідомого у сучасній українській політичній психології.	
	Разом	98

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Дисципліна складається з двох змістових модулів та її вивчення не передбачає виконання ІНДЗ (табл. 1). Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

1. поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 40 балів);
2. модульні контрольні роботи (комп'ютерне тестування!) (максимум 60 балів).

Таблиця 4

Поточний контроль (max=40 балів)								Модульний контроль (max=60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1								Модуль 2		
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2						МКР 1	МКР 2	
T2	Л1	T6	T7	T8	T9	Л4-5	Л8-9			
5	2	5	5	5	10	4	4	30	30	100 балів

Шкала оцінювання

Таблиця 5

.Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

7.РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Авертман Э. Социальное влияние в малых группах / Э. Авертман // Перспективы социальной психологии. – М. : [б. и.], 2001. – С. 504–547.
2. Аронсон Э. Общественное животное. Введение в социальную психологию / Э. Аронсон. – М. : Аспект Пресс, 2007. – 517 с.
3. Аронсон Э. Социальная психология. Психологические законы поведения человека в социуме / Э. Аронсон. – М. : Прайм-Еврознак, 2002. – 558 с.
4. Белановский С.А. Метод фокус-групп / С.А.Беланоский. – М. : Магістр, 1996. – 272 с.
5. Васютинський В.О. Масова політична свідомість українського суспільства як об'єкт політико-психологічного вивчення / В.О.Васютинський // Наукові студії з політичної психології. Матеріали звітної наук. сесії. – К., 1995. – С. 9-22.
6. Головатий М.Ф. Політична психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. Ф. Головатий; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. – Київ: МАУП, 2001. – 135 с.
7. Гришина Н. В. Психология конфликта / Н. В. Гришина. – СПб. : Питер, 2005. – 464 с.
8. Дилигенский Г.Г. Социально-политическая психология [Учеб.пособие для высш.учеб.заведений] / Г.Г. Дилигенский. – М. : Новая школа, 1996. – 351 с.
9. Зимбардо Ф. Социальное влияние / Ф. Зимбардо, М. Ляйппе. – СПб. : Питер, 2000. – 448 с.
10. Корольчук М. С., Осьодло В. І. Психодіагностика : [навч. посіб. для студентів вищих навч. закл.] / М. С. Корольчук, В. І. Осьодло; [за ред. М. С. Корольчука]. – К. : Ельфе, Ніка-Центр, 2007. – 400 с.
11. Кульчицька А.В. Акцентуації характеру як межа між нормою і патологією/Н. Гаврилюк, А. Кульчицька //Психогенеза особистості: норма і девіація: зб. наук. статей/гол. Ред.. Я. Гошовський. – Луцьк: Вежа-Друк, 2018. – С.195-200.
12. Кульчицька А.В. Психологія агресії, насильства і травми. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів напряму підготовки «Психологія» освітньої програми «Психологія» ОКР «магістр» / А.В. Кульчицька; Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, - Луцьк: Волиньполіграф, 2018.- 16 с
13. Кульчицька А.В. Соціально-психологічні особливості інтерн'ювання особи, яка звернулася за правовою допомогою/ В.Єлов, А.Кульчицьк// Духовність. Цінності.Психологія. [Монографія] / гол.ред.Л. Лодзинська, І. Філіппова. – Луцьк: Волинь поліграф, 2018. – С.148-155.
14. Лактіонов О.М. Політична психологія: на шляху до нової парадигми//Вісник ХНУ. Серія “Психологія”. - №550 (частина 2). - 2002. - с. 164-166.

15. Московичи С. Век толп : Исторический трактат по психологии масс / С. Московичи; пер. с фр. Т. П. Емельяновой. – М. : Изд-во “Центр психологии и психотерапии”, 1996. – 478 с.
16. Назаретян А. П. Агрессивная толпа, массовая паника, слухи: [лекции по социальной и политической психологии] / А. П. Назаретян. – СПб. : Питер, 2003. – 192 с.
17. Назаретян А. П. Психология стихийного массового поведения: [лекции]. – М. : ПЕР СЭ, 2008. – 160 с.
18. Ольшанский Д. Политическая психология / Д.В.Ольшанский. – СПб. : Питер, 2002 – 576 с.
19. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : [підручник]. У 2-х кн. Кн. 2. Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2006. – 560 с.
20. Политическая психология: Учебное пособие для вузов/под общей ред. А.А.Деркача, В.И.Жукова, Л.Г. Лаптева. - М.: Академический Проект, Екатеринбург: Деловая книга, 2001. - 858 с.
21. Політична психологія. Навчальний посібник/Ред. С.О.Матвеева . - Київ: ЦУЛ, 2003.-216 с.
22. Політична психологія: Конспект лекцій до навч. модуля/ Укл. М.М. Лагунової, М.І.Пірен, В.А.Ребкало. - К., 2002. - 61с.
23. Слюсаревський М.М. Ілюзії і колізії: Нариси, ст., інтерв'ю та теми політ, та ентіч. психології/ Передне слово чл.-кор. НАН України М.В. Поповича. - К.: Гнозис, 1998.-234с.
24. Социальная психология / сост. Р. И. Мокшанцев, А. В. Мокшанцева. – М. : Новосибирск : ИНФРА-М, 2001. – 408 с.
25. Сугестивні технології маніпулятивного впливу : навч посіб. / [В.М.Петрик, М.М.Присяжнюк, Л.Ф.Компанцева, Є.Д.Скулиш, О.Д.Бойко, В.В.Остроухов]; за заг.ред Є.Д.Скулиша. – 2-ге вид. – К. : ЗТА «ВПОЛ», 2011. – 248 с.
26. Федотова Т.В. Теоретичний аналіз проблеми макіавеллізму в психології / Федотова Тетяна, Васькевич Софія // Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (13 трав. 2019) / за заг. ред. Я.О.Гошовського, О.В.Лазорко, А. В. Кульчицької, Т.В.Федотової. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2019. – С. 9-11.
27. Федотова Т.В. Психологічні особливості вияву макіавеллізму в студентській молоді / Федотова Тетяна, Васькевич Софія // Виклики та парадокси соціальної взаємодії в постмодерному світі : матеріали I Міжнар. наук.-практ.конф. (11-12 квітня 2019 р.) / за заг. ред. О.В.Лазорко, В.А.Ущіної. – Луцьк : Волиньполіграф, 2019. – С. 160-164.

28. Федотова Т.В. Психологічні особливості старшокласників із макіавеллістичними тенденціями / Федотова Т.В. // Психологічні перспективи. Випуск 29. – Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2017. – С. 221 – 234.
29. Чалдини Р. Психология влияния / Р. Чалдини. – СПб. : Питер Ком, 1999. – 272 с.
30. Экман П. Психология лжи / П. Экман. – СПб. : Питер, 1999. – 272 с.

Інформаційні ресурси

1. Режим доступу: <http://www.koob.ru> – бібліотека психологічної літератури;
2. Режим доступу: <http://www.myword.ru> – бібліотека психологічної літератури (понад 2500 книг з психології);
3. Режим доступу: <http://www.psylib.ukrweb.net/books/psiteol/index.htm> – «Психологічні теорії і концепції особистості» – словарь - довідник;
4. Режим доступу: <http://www.psi.webzone.ru/> – Психологічний словник;
5. Режим доступу: <http://www.rasvitie.com.ru> (збір психологічних тестів);
6. Режим доступу: <http://www.flogiston.ru> – довідник та першоджерела класиків психології;
7. Режим доступу: <http://www.phsylib.ru> – (електронна бібліотека психологічної літератури);
8. Режим доступу: <http://shulenina.narod.ru> - (довідник та навчальні посібники з політичної психології);
9. Режим доступу: http://www.sitnikov.com/market/literature/political_analisys/political_psychology/ (статті з політичної психології);
10. Режим доступу: <http://ispp.org.ua/biblioteka.htm> - сайт Інституту соціальної та політичної психології 9 Національної академії педагогічних наук України (власна електронна бібліотека).